

دست برتر تهران نسبت به آنکارا برای ایجاد هاب گازی منطقه

عسلویه بزرگترین میدان نفت و گاز جهان است و در بخش مرکزی خلیج فارس در آب‌های سرزمینی ایران و قطر واقع شده است. ترکمنستان نیز از طریق زمینی و دریای خزر با ایران همسایه بوده و روسیه نیز می‌تواند مستقیماً از طریق دریای خزر با ایران ارتباط برقرار کند.

آران نیوز: در پی توقف و تخریب خطوط لوله گاز روسیه نورد استریم ۱ و ۲ در دریای بالتیک توسط سرویس‌های ویژه غربی در پایان سپتامبر ۲۰۲۲، ولادیمیر پوتین، در سخنرانی در مجمع هفته انرژی روسیه در ۱۲ اکتبر ۲۰۲۲، پیشنهاد غیرسیاسی کردن موضوع تجارت گاز و ایجاد هاب بزرگ گاز در خاک ترکیه را داد. مسکو قصد دارد جریان اصلی صادرات گاز از طریق ترکیه را به کشورهای ثالث (از جمله اتحادیه اروپا) هدایت کند. این موضوع توجه بازیگران جهانی را به خود جلب کرده و افق‌های جدیدی را برای توسعه انرژی در اختیار ترکیه قرار داده است.

البته ابتکار رهبر روسیه برای خود ترکیه نیز غافلگیرکننده بود، زیرا فاتح دونمز، وزیر وقت انرژی و منابع طبیعی، به عنوان شرکت‌کننده در جلسه عمومی مجمع مسکو، برای اولین بار در سخنرانی ولادیمیر پوتین، متوجه این ایده شد. هرچند طرف ترکیه ای برای رسیدگی به مسائل حقوقی، تجاری و اقتصادی مربوطه نیاز به زمان دارد، اما رئیس‌جمهور اردوغان به سرعت از پیشنهاد طرف روسی حمایت کرد.

از آن زمان، ترکیه رایزنی‌های لازم را با روس‌ها در مورد طیف وسیعی از مسائل مربوط به پروژه «هاب گاز» انجام داده است. همچنین، اصلاحات ویژه را در قوانین خود اعمال و تراکیه شرقی را به عنوان مکانی برای سیستم گازی جدید شناسایی کرده است. براساس برخی اظهارات غیررسمی، آنکارا ظاهراً با مسکو بر سر سود مالی و انرژی خود از اجرای هاب گاز به توافق رسیده است.

اما زمان توافق و شروع پروژه به دلایل عینی مربوط به مسائل رویه ای و حقوقی، پیامدهای زلزله ویرانگر و البته انتخابات ریاست جمهوری تا حدودی به تعویق افتاد. همانطور که خواننده می‌داند، کمال قلیچدار اوغلو، مخالف اصلی رجب اردوغان و رهبر ائتلاف اتحاد ملت، پیش از دور دوم انتخابات ریاست جمهوری علناً با اجرای پروژه «هاب گاز» روسیه در ترکیه مخالفت کرد. انگیزه اصلی اپوزیسیون طرفدار غرب ترکیه این بود که اگر امروز ترکیه ۳۰ تا ۴۰ درصد به انرژی روسیه وابسته است، فردا از طریق هاب گاز، وابستگی کلی آنکارا به مسکو به ۷۰ تا ۸۰ درصد افزایش خواهد داد.

البته، قلیچداراوغلو اشاره نکرد که روسیه با هزینه خود اولین نیروگاه هسته ای آک کویو در ترکیه را با هزینه ۲۱ میلیارد دلاری می‌سازد که ۱۰ درصد از کل انرژی، تولید جدید و فرصت‌های رقابتی را به کشورش می‌دهد. او همچنین اشاره نکرد که هاب گاز به ترکیه اجازه می‌دهد تا در فروش مشترک گاز روسیه به کشورهای ثالث مشارکت داشته باشد و همچنین به دریافت تخفیف‌های اضافی برای گاز روسیه ادامه دهد.

به نظر می‌رسد، اردوغان سیاست مشارکت با روسیه را در این زمینه نیز حفظ می‌کند که باعث رشد اقتصادی و تقویت استقلال ترکیه خواهد شد. با این حال، انتصابات جدیدی در دولت صورت گرفت، اولین سفرهای خارجی اردوغان انجام شد و ترکیه در دور جدیدی از بحران مالی و کاهش ارزش پول ملی خود (لیر) غوطه ور شده است.

از همین روی، دولت جدید نگران سقوط بیشتر لیر ترکیه است و بر سیاست‌های پولی در مدیریت اقتصادی تکیه می‌کند که احتمالاً منجر به وام دهی بیشتر می‌شود. مطابق با هنجارهای بین‌المللی، رهبران بخش مالی ترکیه که دوره آموزش و تجارت را در ایالات متحده گذرانده‌اند، ظاهراً قصد دارند برای غلبه بر بحران در حال توسعه و حل مشکلات حاد اجتماعی و اقتصادی کشور، سرمایه‌گذاری‌ها و وام‌های خارجی از صندوق بین‌المللی پول را افزایش دهند.

مهمت شیمشک، وزیر دارایی، به خوبی می‌داند که صندوق بین‌المللی پول اعتبارات تضمین شده سیاسی اعطا می‌کند و محتوای این تضمین‌ها و میزان اعتبار توسط ایالات متحده تعیین می‌شود. بنابراین، واشنگتن به ارائه تزه‌های احتمالی ضد روسی به آنکارا ادامه خواهد داد که پذیرش آن از سوی اردوغان تعیین‌کننده شرایط ثبات مالی ترکیه خواهد بود. آیا مذاکرات خصوصی بین صندوق بین‌المللی پول و ترکیه می‌تواند بر موضوع اجرای پروژه «هاب گاز» روسیه تأثیر بگذارد؟

مورد دیگر و تأثیرگذار در رویکردهای مسکو و آنکارا در مورد هاب گاز می‌تواند موضوعات مربوط به سیاست ترکیه در موارد زیر باشد: الف) گسترش منطقه نفوذ ترکیه در منطقه آسیای مرکزی و حوزه

خزر. ب) ادغام انرژی و اقتصادی کشورهای ترک در چارچوب پروژه توران. آنکارا (به ویژه پس از پیروزی دیگر اردوغان) قصد دارد ادعای ترانزیت و صادرات گاز همه کشورهای ترک (از جمله آذربایجان، قزاقستان، ترکمنستان و ازبکستان) را از طریق خاک خود به اروپا داشته باشد. چنین معامله و ارتباطات جدید کریدور انرژی جنوب (شامل شبکه خطوط لوله نفت و گاز) قبلاً با آذربایجان انجام شده است.

باکو توافقنامه جدیدی با اورزولا فون در لاین، کمیسر اتحادیه اروپا، برای افزایش عرضه گاز به دلیل تحریم های ضد روسیه امضا کرد. اکنون آنکارا با دریافت خط لوله ترانس آناتولی TANAP از آذربایجان، علاقه مند به ساخت خط لوله جدید گاز ۲-TANAP از ترکمنستان است که ۷ درصد از ذخایر گاز جهان را در اختیار دارد. پرسش اصلی این است که آیا روسیه به چنین زنجیره ای رضایت خواهد داد؟

تصادفی نیست که در ۷ ژوئن سال جاری (یعنی چهار روز پس از تحلیف رئیس جمهور اردوغان)، تهران به نمایندگی جواد اوجی وزیر نفت خود پیشنهاد ایجاد یک هاب گاز در شهرک صنعتی عسلویه در استان بوشهر و در سواحل خلیج فارس با مشارکت ایران، روسیه، ترکمنستان و قطر ارائه کرد. در عین حال، هند، پاکستان و چین می توانند به خریداران بالقوه گاز طبیعی از هاب ایران تبدیل شوند. این اتحاد تقریباً ۶۱ درصد از ذخایر گاز جهان (روسیه ۲۴ درصد، ایران ۱۹ درصد، قطر ۱۱ درصد و ترکمنستان ۷ درصد) با تمرکز بر بازار مصرف چند میلیارد دلاری شامل شود.

تهران تاکنون جدول زمانی مشخصی برای پروژه هاب گاز اعلام نکرده است، اما کشورهای احتمالی مشارکت کننده (روسیه، ایران، ترکمنستان و قطر) دارای جغرافیای مطلوب و زیرساخت (توسعه های برق) مستقر و ایمن و مستقل از عوامل خارجی دارند. به ویژه عسلویه که بزرگترین میدان نفت و گاز جهان است و در بخش مرکزی خلیج فارس در آب های سرزمینی ایران و قطر واقع شده است. ترکمنستان نیز از طریق زمینی و دریای خزر با ایران همسایه بوده و روسیه نیز می تواند مستقیماً از طریق دریای خزر با ایران ارتباط برقرار کند.

علاوه بر این، روسیه و ایران در حال حاضر مشارکت فعالی در صنعت گاز دارند. به عنوان مثال، مقامات ایرانی از مذاکرات شرکت ملی نفت ایران و گازپروم در مورد توسعه ده میدان گازی جدید در ایران (به ویژه میادین کیش و پارس شمالی با مایع سازی بعدی گاز برای تحویل به بازارهای جهانی) حمایت می کنند. ارزش این پروژه های مشترک روسیه و ایران ۴۰ میلیارد دلار است.